

پاسخ به اسرائیل، اولویت‌ها و تناقض‌ها

حسین جابری‌انصاری

معاون پیشین عربی-آفریقایی وزارت امور خارجه

تعریف سیاست از یک نظر، فقه یا شناخت اولویت‌ها و از منظری دیگر، جمع میان متناقض‌ها است. کاروژه سیاستمداران نیز توانایی در تشخیص و برگزیدن اولویت‌های مناسب و جمع میان متناقض‌ها در بزنگاه‌های حساس سیاسی وراهبردی است.پاسخ‌به‌اقدام اسرائیل در حمله به سفارت ایران در دمشق و ترور هدفمند فرماندهان و مستشاران عالی نظامی ایران از همین گونه‌بزنگاه‌های سیاسی است که تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران در جمهوری اسلامی ایران را در برابر چنین اولویت‌ها و تناقض‌هایی قرار داده است. اولویت‌هایی که به هر اندازه بهتر تشخیص داده شده و انتخاب شود و متناقض‌هایی که به هر مقدار بهتر یا هم جمع شود، اقداماتی موفق‌تر و هدفمندتر در پی خواهدداشت.

ایران در پاسخ‌به اسرائیل با دو امر متناقض روبه‌رو است. اول: عدم بازی در ذیل استراتژی اسرائیل برای صدور بحران از داخل فلسطین اشغالی به خارج و رهایی از وضعیت قفل شدگی و بن‌بست ایجادشده در جنگ غزه پس از شش ماه جنایت جنگی و کشتار جمعی. دوم: مهار مشکله‌پدید آمده برای ایران در اثر حملات پی‌درپی اسرائیل به اهداف و افراد ایرانی به‌ویژه در سوریه و فرسایش توانایی بازدارندگی ایران. براساس قاعده سیاسی پیش گفته، ایران باید بتواند با طراحی و اجرای اقداماتی مناسب، جمع موثقی میان این دو امر به ظاهر متناقض ایجاد کند به‌گونه‌ای که در همان حال که توان بازدارندگی کشور در برابر رژیم صهیونیستی حفظ و از ادامه فرسایش آن جلوگیری می‌شود، با مراعات حکمت‌جاودانه «اندازه‌نگهدار که اندازه‌نکوست/ هم لایق دشمن است و هم لایق دوست»، از بازی در زمین دشمن و ذیل استراتژی دشمن خودداری و گزینه‌های اسرائیل را در اقدام معکوس و متقابل مهار کند.

در چار‌چوب این قاعده سیاسی و استراتژیک، روش‌ها و اولویت‌های مختلف و طیفی از راه‌حل‌های سیاسی و حقوقی و نظامی و امنیتی متصور بوده و هر چند منحصر در پاسخ‌های نظامی و روش‌های مستقیم نیست، اما بدون آنها هم کامل و پاسخگو نخواهد بود. روش‌هایی که می‌بایست براساس نسبت آنها با نیازهای پیش گفته‌به‌دقت بررسی شده و پرسودترین و کم‌ضررتترین گزینه‌ها و اولویت‌ها یا مجموعه مناسبی از آنها انتخاب و گزینه‌یابسته اقدام ایران طراحی و اجراء شود.

بر همین اساس پاسخ به حمله اسرائیل به سفارت ایران، نهنتها الزاماًحمله به اماکن دیپلماتیک اسرائیل نیست بلکه ممکن است چنین حمله‌ای به نقض غرض انجامیده و نتایجی معکوس در پی داشته باشد. به‌ویژه از آن رو که اسرائیل مطابق معمول خود حمله به سفارت ایران را با بیانیه‌های رسمی برعهده ننگرفته است، در حالی که مسئولیت حمله متقابل ایران با توجه به تکرار چندبار حتمیت و قطعیت پاسخ ایران در عالی‌ترین سطوح، به‌طور کامل برعهده دولت ایران خواهد بود. بر این موضوع بیافزاییم که به هر مقدار قوانین و مقررات بین‌المللی در برابر اسرائیل -بازنگر نظرکرده ایالات متحده آمریکا و دیگر قدرت‌های جهانی -ساکت و تماشاکر است، در برابر ایران -بازبگر مستقل و خارج از ساختار غیرعادلانه قدرت و نظام رسمی بین‌المللی -فعال و کنشگر و به‌تمام معنا مزاحم است. تجربه‌بر خورددوگانه‌به‌کلی متفاوت آنچه جامعه‌بین‌المللی نامیده می‌شود با پروژه گسترده نظامی هسته‌ای دولت اشغالگر و توسعه‌طلب اسرائیل ویرانه‌هسته‌ای مسالمت‌آمیز آمیز ایران فراروی ما است.

با نظرداشت این نکات و بر برخی ملاحظات راهبردی دیگر به‌منظر می‌رسد اگر جمع‌بندی استراتژیک کشور در شرایط فعلی انجام عملیات نظامی مستقیم علیه اسرائیل در واکنش به هدف گرفتن سفارت ایران در دمشق باشد، ظاهراً مناسب‌ترین و مشروع‌ترین هدف، ضربه به اهداف نظامی و امنیتی اسرائیل در مناطق اشغالی ۱۹۶۷ است که براساس شبیه‌اجماع بین‌المللی مناطق اشغالی محسوب می‌شود. طبیعی است که در صدر اولویت‌های محتمل در این مناطق بلندی‌های جولان سوریه قرار دارد که از سال ۱۹۶۷ میلادی به اشغال اسرائیل درآمده است. البته هدف‌گیری اهداف نظامی و امنیتی اسرائیل اشغالگر

در دیگر مناطق اشغالی ۱۹۶۷ (کرانه باختری و نوار غزه) نیز در شمول این اولویت‌ها قرار دارد اگر چه با توجه به حضور گسترده فلسطینی‌ها، با محدودیت‌های بیشتری در اجرا روبه‌رو است.

از باب نمونه، گزینه جولان اگر بررسی جمیع ملاحظات سیاسی و راهبردی برگزیده شود، از ویژگی‌های زیر بر خوردار است:

عملیات علیه ایران در خاک سوریه انجام شده و پاسخ به اسرائیل نیز در سرزمین‌های اشغالی سوریه خواهد بود. فرماندهان نظامی در سفارت ایران هدف گرفته شده‌اند و در پاسخ هم اهداف نظامی اسرائیل هدف گرفته می‌شود. حمله اسرائیل به سفارت ایران مطابق گزارش‌ها از فضای جولان انجام شده و پاسخ ایران نیز در همین منطقه داده می‌شود. مهم‌تر اینکه جولان از دید جهان، منطقه اشغالی است و حمله به آن، حمله مستقیم به اسرائیل نخواهد بود که پاسخ مستقیم تل آویورا به اهدافی در داخل ایران از دید قدرت‌های بین‌المللی مشروع سازد. به دیگر سخن چنین عملیاتی از استعداد کمتری برای تحمیل جنگ به ایران بر خوردار است. قبلاً هم یک بار دیگر در واکنش به حمله اسرائیل به اهداف و افراد ایرانی در پایگاه T۴ در سوریه، اهداف اسرائیلی در جولان از خاک سوریه هدف گرفته شده است. این بار البته هدف‌گیری اگر از خاک ایران انجام شود، شرایط و ملاحظات دولت سوریه و همچنین ضرورت‌های بازسازی بازدارندگی ایران بیشتر مراعات خواهد شد.

اسرائیل در خلأ اقدام و سیاست‌ورزی نمی‌کند و ناچار است بستر مشروعیت‌بین‌المللی و به‌طور مشخص حمایت آمریکا را در گسترش بحران به خارج همراه داشته باشد. اسرائیل برای حمله به غزه از این پوشش و پشتیبانی و مشروعیت ظاهری بر خوردار بود و البته با استفاده حداکثری و بی‌رویه از آن، اینک در این زمینه هم دچار مشکلاتی شده و برنامه حمله به رفح با توقفی ولو موقت، روبه‌رو شده است. به‌نظر می‌رسد حمله مستقیم نظامی اسرائیل به ایران در پاسخ به حمله به اهداف اسرائیلی در جولان اشغالی، از حداقل مشروعیت‌بین‌المللی بر خوردار خواهد بود.

طبیعی است که هیچ عملیات نظامی بدون بسته‌های تکمیلی سیاسی و دیپلماتیک و رسانه‌ای نمی‌تواند به اهداف خود دست یابد و در هرگونه اقدام نظامی از این قبیل، در کنار مراعات همه ملاحظات و قواعد استراتژیک و به موازات و پیش و پس از عملیات، کنال‌های سیاسی و دیپلماتیک با قدرت‌های جهانی و کشورهای منطقه باید فعال بوده، و با مجموعه‌ای هماهنگ از این بسته‌ها امکان بازی متقابل اسرائیل محدود و به حداقل رسانده شود.

در مقایسه با چنین گزینه‌ای، هدف گرفتن اماکن دیپلماتیک اسرائیل در کشورهای منطقه که در برخی گمانه‌زنی‌ها از سوی منابع عمدتاً غیرایرانی مطرح شده و حتی می‌توان گفت به‌صورتی متعمدانه از سوی محافل و منابع صهیونیستی دامن زده می‌شود، علاوه بر مشکلات پیش گفته، بازدارندگی چندانی در پی نخواهد داشت. ضمن اینکه ایران را با دولت‌های منطقه و نظام رسمی منطقه‌ای و عربی درگیر کرده، و به‌رغم پوسته اولیه خود، در ایله دوم به بعد و عمق تحولات، پروژه عادی‌سازی روابط و نزدیکی کشورهای عربی و اسلامی را با اسرائیل تقویت می‌کند.

ممکن است اینگونه برداشت شود که حمله به اماکن دیپلماتیک اسرائیل در منطقه با توجه به مخالفت قاطع اکثریت ملت‌های عربی و اسلامی با عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی، پشتیبانی حداکثری افکار عمومی عربی و اسلامی را از ایران در پی خواهد داشت. اما این برداشت هم براساس تجربیات قبلی و شناخت عمیق‌تر از واقعیت‌های محیط پیرامونی ایران از دقت کافی بر خوردار نیست. تجربه نشان داده افکار عمومی در حوزه عربی و اسلامی به‌دلیل مختلف سیاسی و فرهنگی و تاریخی و همچنین ضعف نسبی قدرت نرم ایران به‌ویژه در حوزه رسانه‌ای و عملیات تصویرسازی سیاسی، در بزنگاه‌ها با سیاست نظام‌های حاکم و فضاسازی‌های مشترک نظام رسمی منطقه‌ای و رسانه‌های جریان اصلی خبری جهان علیه ایران همراه شده است. رسانه‌هایی که تحت نفوذ عمیق و گسترده صهیونیست‌ها و لابی‌های اسرائیلی قرار دارند. ضمن اینکه افکار عمومی در کشورهای عربی و اسلامی منطقه (اگر از برخی استثناها بگذریم)، با توجه به ساختارهای غیردموکراتیک این کشورها نقشی بیشتر منفعل و تماشاگر دارد و تنها به اتکالی آن نمی‌توان چنین اقدامات حساسی انجام داد.

تیتریک HEADLINE ONE

رهبړ انقلاب در خطبه‌های نماز عيد فطر:

رژيم صهيونيستي تنبيه مي‌شود

گروه خبر: حضرت آيت‌الله خامنه‌اي صبح روز چهارشنبه در خطبه اول نماز با تبرىك و تهنيت عيد سعيد فطر به امت اسلامي و آحاد ملت ايران، رمضان را ماه بارش ابر رحمت الهي خواندند و افزودند: «ملت ايران امسال به قدر وسع و توان خود، حداكثر استفاده را از ضيافت پر نعمت الهي برد و جشن‌هاي اول سال نورا با معنويت ماه رمضان متبرك كرد.» رهبري را بيان اينكه مسئله‌ي روزه بسيار مهم است، تاكيـد كردند: «آنچه كه امسال به بنده خير داده مي‌شد اين بود كه گاهي تظاهر به روزه خواري در بعضي از معاير شهر تهران و ديگر شهرها ديده شد. يقيناً نظام جمهوري اسلامي درصـد آن نيست كساني را به زور وادار به دينداري كند. اما در مقابل هنجارشكني ديني هم وظيفه دارد. نبايد كوتاهي كنيم و مسـئولين و آحاد مردم و آمرين به معروف و ناهين از منكر در اين زمينه وظيفه‌ي خودشان را بايد انجام بدهند.»

دور شدن از لبه جنگ؟

بررسی واکنش‌ها و پیام‌های آمریکا و اسرائیل پس از سخنرانی رهبری

گروه خبر: از حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق ۱۱ روز می‌گذرد و هنوز ایران در واکنش به این حمله تئوریستی، اقدامی انجام نداده است و از آنجا که در این مدت رخداد خاصی انجام‌شده، با توجه‌به پیام‌های غیرمستقیم آمریکابه ایران وسایر کشورها مبنی بر خوششـتن داری ایران، شواهد گواه آن بود که پاسخ‌به این حمله فعلاً در اولویت ایران نیست و شاید در آینده این امر انجام شود. با این حال اظهارات مقام معظم رهبری در روز عید فطر مبنی بر اینکه «رژیم صهیونیستی اشتباه کرده است و باید تنبیه شود» بار دیگر پاسخ ایران به اسرائیل را مورد توجه قرار داد و موجب شد تا برخی از هشدارها از سوی دولت‌ها به هموطنان‌شان در خاورمیانه‌صادر شود. این نگرانی حتی موجب لغو تعدادی از پروازها نیز شد. با این حال تا زمان تهیه این گزارش، ایران واکنشی نداشته است و با توجه به اظهارات وزیر امور خارجه مبنی بر اینکه «ایران به دنبال گسترش دامنه جنگ نیست» می‌توان به این جمع‌بندی رسید که ممکن است شیوه‌پاسخ‌دهی ایران به اسرائیل متفاوت‌تر از همیشه باشد. هرچند کارشناسان در گفت‌وگو با هم‌میهن بر این باورند که ایران همان‌گونه که رهبری فرموده‌اند، حتماً پاسخ خواهد داد.

بیانات مقام معظم رهبری در مراسم عید سعید فطر در روز چهارشنبه (۲۲ فروردین ماه) دربار «انتبیه‌رژیم صهیونیستی به دلیل حمله‌به ساختمان سفارت ایران در سوریه» علاوه بر بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های خارجی، موجب شد تا آمریکا و اسرائیل واکنش نشان دهند. جو بایدن، رئیس جمهور آمریکا همان روز بر حمایت «اعنـین» ایالات متحده آمریکا از امنیت اسرائیل در مقابله با این تهدیدات تاکید و در یک کنفرانس خبری تصریح کرد: «ایران تهدید می‌کند که حمله‌ای مهم به اسرائیل انجام خواهد داد، همانطور که به نخست‌وزیر اسرائیل گفته‌ام، تعدد ما به امنیت اسرائیل در برابر این تهدیدات از سوی ایران و نیروهای نیابتی آن، آهنین است. من صریح و واضح با نتانیاهو صحبت کرده‌ام.» همچنین آنتونی بلینکن، وزیر خارجه آمریکا در تماس تلفنی با وزیر دفاع اسرائیل ضمن تاکید بر حمایت ایالات متحده از امنیت اسرائیل، تصریح کرد: «امریکا در برابر هرگونه تهدیدی از جانب ایران و نیروهای نیابتی این کشور در کنار اسرائیل خواهد ایستاد.»

بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل نیز روز پنجشنبه (۲۳ فروردین) در حین بازدید از پایگاه جت‌های جنگنده این کشور غیرمستقیم ایران را تهدید به مقابله در صورت حمله به اسرائیل کرد. او با اشاره به «شرایط سختی» که دولت اسرائیل در آن قرار دارد، گفت: «ما در میانه جنگ در غزه هستیم که با تمام قوا

حمله به اسرائیل از خاک ایران به نفع اسرائیل است

علی بیگدلی، استاد دانشگاه و کارشناس مسائل بین‌الملل در واکنش به اظهارات اخیر مقام رهبری و واکنش‌های صورت گرفته در عرصه بین‌الملل به هم‌میهن گفت: «بعد از حادثهٔ ۱۷کتبر که آمریکا اعلام کرد ایران هیچ دخالتی نداشت، ایران در یک موقعیت مناسبی قرار گرفت و ضریب امنیتی به دست آورد. اما حادثه رخ‌داده در دمشق، ایران را در دوراهی سختی قرار داد و نمی‌دانیم در مقابل این حادثه چه واکنشی نشان دهیم.» او با اشاره به اینکه ایران در موقعیت و نقطه حساسی قرار گرفته است، افزود: «از یک سو باید پاسخ مردم را بدهند مبنی بر حفظ سیاسی، نظامی و امنیتی حکومت در داخل، از سویی دیگر اگر بخواهیم آن را رها کنیم، فضا برای عملیات بعدی اسرائیل باز می‌شود. ضمن آنکه نسبت به بازوهای امنیتی در منطقه دچار حشرات می‌شویم. شرایط بسیار حساس است و به نظر من عقلانیت سیاسی در این شرایط حکم می‌کند که با هوشیاری زیادی از اتفاقات بر خورد شود. حمله اسرائیل، ایران را به دامن جنگ ناخوابه‌ای می‌کشاند و می‌تواند برای نظام چالش ایجاد کند. با توجه به حمایت‌های آمریکا و انگلیس از اسرائیل، نامناسب بودن موقعیت ژئوفیزیکی ایران در منطقه و پایگاه‌هایی که اسرائیل در قبرس، جمهوری آذربایجان و کشورهای همسایه در خلیج فارس دارد، هزینه سنگینی به ایران تحمیل می‌کند. بنابراین باید از راه‌دیپلماسی این اتفاقات رایگیری کرد تا به دهن هزینه اسرائیل منتخ شود و با این گفتمان می‌توان از اسرائیل تعهد گرفت که دیگر به چنین اقداماتی دست نزند.»

این کارشناس مسائل بین‌الملل تاکید کرد: «ورود به جنگ و حمله به اسرائیل از خاک ایران به نفع اسرائیل است و این کاملاً وضعیت نتانیاهو را

ایشان در خطبه دوم نماز، حوادث خونبار غزه را باعث تلخکامی ملت‌های مسلمان در ماه رمضان دانستند و با اشاره به تداوم جنایات رژیم غاصب صهیونیستی در ماه مبارک افزودند: «رژیم شرور چون زورش به مقاومت نمی‌رسد، کودک را در آغوش مادر و بیماران را در بیمارستان‌ها می‌کشد و وقیحانه سی و چند هزار زن و مرد و کودک و جوان را در مقابل چشم جهانیان به شهادت می‌رساند.» مقام معظم رهبری با محکومیت شدید حمایت‌های نظامی، سیاسی و اقتصادی دولت‌های غربی به‌خصوص آمریکا و انگلیس از جنایتان صهیونیست گفتند: «این دولت‌ها در حادثه غزه، ذات شریر تمدن غرب را به دنیا نشان دادند البته ما و منتقدان تمدن غربی قبلاً بارها گفته بودیم که ذات این تمدن خصوصت و عناد با فضائل و ارزش‌های معنوی و بشری است و عملکرد دولت‌های حامی رژیم جعلی صهیونیستی، در شش

ادامه دارد. ما هم‌زمان تلاش‌های بی‌وقفه‌ای برای بازگرداندن گروگان‌های خود می‌کنیم، اما برای چالش در جبهه‌های دیگر نیز آماده‌ایم.» نتانیاهو با اشاره به تهدیدات ایران برای حمله به اسرائیل گفت: «ما یک اصل ساده داریم؛ هرکس به ما ضربه بزند، ما به او ضربه می‌زنیم.» او خطاب به خلبانان ارتش گفت که کشورش آماده انجام «مسئولیت خود در قبال امنیت اسرائیل»، در «دفاع از آن» و «حمله» است. در این ارتباط وزارت امور خارجه آمریکا اعلام کرد که آنتونی بلینکن، وزیر امور خار جه آمریکا از هم‌تایان ترکیه‌ای و چینی و دیگر هم‌تایان خود خواسته است از نفوذ خود برای منصرف کردن ایران از حمله علیه رژیم صهیونیستی استفاده کنند. خبرگزاری آسوشیتدپرس در این باره گزارش داد: «متیو میلر، سخنگوی وزارت امور خار جه آمریکا در نشست خبری گفت که بلینکن در چند روز اخیر، با هم‌تایان چینی، ترکیه‌ای، سعودی و اروپایی خود تماسی تلفنی برقرار کرده تا «روشن کند که تنش‌زایی به نفع هیچ‌کسی نیست و کشورها باید از ایران بخواهند تنش‌زایی نکنند!» از دیگر اقدامات این است که برت مک‌گورک، نماینده آمریکا در خاورمیانه تلاش می‌کند با میانجیگری متحندان منطقه‌ای خود برای کاهش بحران در منطقه گام بردارد. روتنرز به نقل از یک منبع آگاه گزارش داد که مک‌گورک با وزرای خار جه عربستان سعودی، امارات متحده عربی، قطر و عراق تماس گرفته‌تا از آنها بخواهد با ارسال پیامی به تهران از جمهوری اسلامی بخواهند تنش‌ها را کاهش دهد.

همچنین کارملین از همه‌کشورهای خاورمیانه‌خواسته‌از خودخوشتنداری نشان دهند تا «از فرورفتن منطقه در هرج و مرج «جلوگیری کنند. دبیمتری پسکوف، سخنگوی کارملین در عین حال تاکید کرده که هیچ درخواستی از سوی روسیه برای میانجیگری بین اسرائیل و ایران وجود نداشته است؛ اگر چه روسیه حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق را «نقض تمام اصول حقوق بین‌الملل» می‌داند. وزارت خارجه چین نیز در بیانیه‌ای بعد از گفت‌وگوی تلفنی دیپلمات‌های ارشد پکن و واشنگتن اعلام کرد: «وانگ یی، سخنگوی وزارت خارجه چین در مکالمه تلفنی با آنتونی بلینکن، وزیر خارجه آمریکا به شدت حمله‌به سفارت ایران در سوریه‌و بر محکوم کرده و بر مصونیت اماکن دیپلماتیک از تعرض و همچنین ضرورت احترام به حاکمیت ایران و سوریه تاکید کرده است.»

واکنش ایران به تماس سران کشورها

بعد از انتشار اظهارات رهبری تماس‌هایی از سوی مقامات کشورها با ایران

به سمت بهبودی سوق می‌دهد و او می‌تواند توجهی برای جنگ غزه به دست آورد و جنگ غزه را در سایه جنگ با ایران به اتمام برساند. «بیگدلی با بیان اینکه ایران در شرایط سختی قرار دارد، افزود: «با جنگ ایران و اسرائیل به شدت مخالف هستیم، چراکه جامعه ما توانایی تحمل اقتصاد جنگی را ندارد و دولتمردان و تصمیم‌گیران باید به این موضوع توجه‌داشته باشند.» او با اشاره به محکوم کردن اقدام اسرائیل توسط دبیرکل شورای امنیت سازمان ملل، گفت: «البته برخی از اعضای شورای امنیت این اقدامات را محکوم نکردند، چراکه برای کشورهای اروپایی اهمیتی ندارد. دیپلماسی مدرن، گاهی دیپلماسی نرم تعبیر می‌شود که اگر اسرائیل شیشه‌خانه ایران را شکسته است نباید دست به اقدامی بزنیـم که کل خانه ویران شود. بنابراین این اقدامات باید از طریق دیپلماسی پیگیری شود و هرگونه اقدام مستقیم علیه اسرائیل برای ایران می‌تواند فاجعه‌بار باشد.»

بیگدلی درباره اینکه در صورتی که ایران عدم حمله به اسرائیل را شرط آتش‌بس جنگ در غزه و بازگشت آرامش اعلام کند، آیا این امر شدنی است؟ گفت: «این در حالی رخ می‌دهد که ایران اعلام کند، به شرطی از خطای دیپلماتیک اسرائیل می‌گذریم که جنگ غزه را خاتمه دهد. البته این کار غیرممکن است چراکه اسرائیل به‌هیچ‌وجه غزه را رها نمی‌کند. این اولین حمله اسرائیل به ایران نبوده و در صورت جنگ با ایران، مسئله غزه به حاشیه رانده خواهد شد و به‌راحتی می‌تواند خارج از فشار داخلی و بین‌المللی جنگ غزه را تمام کند. بنابراین جنگ ایران با اسرائیل به‌هیچ‌وجه ارتباط مستقیمی با جنگ غزه ندارد. در خواست وزیر امور خار جه ایران برای اینکه اسرائیل جنگ غزه را رها کند، به‌هیچ‌وجه امکان پذیر نیست.»

گزارش یک

گزارش دو